

підготовки та прийняття управлінських рішень в органах публічної влади, а також про інформаційне забезпечення управлінських рішень, методи та технології прийняття управлінських рішень, етапи реалізації управлінських рішень, забезпечення якості та ефективності управлінських рішень в органах публічної влади.

Отже, з метою удосконалення кадрового забезпечення розвитку територій в Україні має приділятися належна увага підготовці фахівців у сфері публічного управління та адміністрування. Зважаючи на нові підходи до здійснення публічного управління та адміністрування в Україні, до їх підготовки слід залучати не тільки провідних вчених, а й тих, хто працює в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Також має використовуватися міжнародний досвід підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування, що потребує подальших наукових пошуків.

Література:

1. Вступ до публічного адміністрування: навчальний посібник / Н. Л. Гавкалова, Т. А. Власенко, Л. Ю. Гордієнко та ін.; за заг. ред. Н. Л. Гавкалової. – Х. – ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – 2016. – С. 382.
2. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія; за заг. ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха. – З. – ЗДІА. – 2016. – С. 606.

ПРОСТОРОВІ ІННОВАЦІЙНІ ЕКОСИСТЕМИ У КОНТЕКСТІ ШОСТОЇ ДОВГОЇ ХВИЛІ М. КОНДРАТЬЄВА

Підоричева І. Ю., д.е.н., завідувач сектору проблем інноваційно-інвестиційного розвитку промисловості

Інститут економіки промисловості НАН України (м. Київ)

В останні роки важливою темою для обговорень у науковому середовищі є кардинальні технологічні трансформації, що відбуваються у світовій економіці під впливом Четвертої промислової революції. Вони сягають корінням в теорію великих хвиль економічної активності, відомих як довгі хвилі М. Кондратьєва. За цією теорією, саме кондратьєвські порушення економічної рівноваги «третього порядку» (довгі хвилі), тривалістю 40–50 років, лежать в основі криз і революцій. Їх рушійною силою є технологічні відкриття, які зачіпають всі фактори виробництва, супроводжуються змінами в його технологічному, організаційному, ресурсному, інфраструктурному і соціальному забезпеченні та зрештою призводять до структурно-технологічної модернізації економіки. Нині відбувається розвиток проривних технологій шостої довгої хвилі М. Кондратьєва (2010-2050 pp.) – біотехнологій, нанотехнологій, геоінженерії, нейротехнологій, нових прогресивних матеріалів і наноматеріалів, космічних технологій, когнітивних технологій, робототехніки, – які у найближчому майбутньому визначатимуть позиції країн і регіонів у світовій економіці. Вони несуть із собою безпрецедентні виклики та одночасно

відкривають нові можливості виходу на вищий, порівняно з нинішнім, рівень технологічного розвитку. Але використовувати ці можливості потрібно вже зараз, поки ще не сформовані осередки розвитку нових галузей у світі та є змога підхопити нову хвилю технологічних інновацій, яка завжди відкривається перед країнами в умовах чергової технологічної революції [1].

Технологічний розвиток нерозривно пов'язаний з простором, є невіддільним від економічних, природно-кліматичних, соціокультурних, інфраструктурних умов того місця, де він відбувається, а також від стану найближчих до нього територій, регіонів і країн. Водночас технології виникають і розвиваються завдяки соціальним взаємовідносинам і зв'язкам між суб'єктами, які не обов'язково повинні знаходитися в певних географічних межах. Це спонукає звернути увагу на **просторові інноваційні екосистеми**, які доповнюють існуючі уявлення про інноваційні екосистеми регіонального та локального рівнів.

Під **інноваційною екосистемою** розуміємо відкриту, цілісну, динамічну мережу, що складається з просторової спільноти об'єднаних стійкими взаємозв'язками організацій та індивідів із різними компетенціями і ролями, які коеволюцінують у певному інституційному оточенні під впливом бізнесового, регуляторного та інноваційного середовища, обмінюються знаннями та ресурсами, розподіляють зобов'язання, ризики і вигоди у процесі створення інновацій, у яких зацікавлені споживачі [2, с. 7; 3, с. 9].

Концепція інноваційної екосистеми з'явилася як результат еволюції, фундаментальних змін у розвитку моделей інноваційного процесу. Вони полягають у такому:

1. **Прискоренні науково-технічного прогресу**, переході від ієрархій з жорсткими вертикальними зв'язками і директивними методами управління до **мереж і колаборативних моделей співпраці**, побудованих на горизонтальних зв'язках, довірі та культурі взаємодопомоги.

2. Зміні лінійної логіки інноваційного процесу на нелінійну, в основі якої лежить **інтерактивний характер взаємодій**. Це означає, що створення інновацій відбувається в безперервному тісному взаємозв'язку між багатьма організаціями, які належать до різних інституційних секторів, в режимі діалогу, безперервних узгоджень та зворотного зв'язку.

3. Відкритості інноваційних процесів – сучасні інновації не створюються у закритих середовищах зусиллями одиничних організацій, а потребують все більшої кількості суб'єктів для їх продукування, у тому числі – **залучення до інноваційного процесу представників громадянського суспільства та споживачів як співавторів і співрозробників інновацій** відповідно до **моделі чотириланкової спіралі (Quadruple Helix Model)**. Важливо зазначити, що споживачі у моделі чотириланкової спіралі є дуже широким поняттям: залежно від контексту, ними можуть бути фірми, організації, громадські асоціації, користувачі, мешканці, громадяни та інші.

Європейські експерти зазначають [4, с. 23; 5, с. 37], що в епоху відкритих інновацій, якщо потрібно вирішити проблеми бідності, охорони здоров'я, зміни клімату, система регіонального управління повинна бути

відкритою для нових груп зацікавлених сторін, які представляють громадянське суспільство. **Відкрита, орієнтована на споживача, інноваційна політика** дозволить приділяти більше уваги розумінню потреб споживачів, сприятиме їх безпосередній участі в інноваційному процесі як співавторів і співрозробників інновацій.

Концепція, яка розкриває відкритий характер сучасних інноваційних процесів, – це **модель відкритих інновацій (Open Innovation Model)**, запропонована на початку 2000-х років Г. Чесбро. «Відкриті інновації» – це парадигма, яка передбачає, що фірми можуть і повинні використовувати зовнішні ідеї так само, як і внутрішні ідеї, а також внутрішні та зовнішні шляхи виходу на ринок для просування своїх інноваційних розробок [6, с. 2]. Модель відкритих інновацій швидко набула поширення в інноваційних компаніях. Виходячи з її базових принципів, інноваційна діяльність компанії може здійснюватися «зсередини – назовні», «ззовні – в середину» або бути повністю відкритою. Перший підхід зустрічається рідко, зазвичай, його використовують компанії, які намагаються збільшити дохід за рахунок технологічного ліцензування своїх розробок через обмежені можливості їх внутрішнього застосування. Підприємства, які дотримуються підходу «ззовні – в середину» для створення інновацій залучають зовнішні знання, компетенції та досвід інших організацій і насамперед споживачів. Державні наукові установи та університети розглядаються компаніями як джерело креативних ідей і розробок, а також кваліфікованого персоналу, тому підтримці взаємозв'язків з ними приділяється значна увага. Компанії, які є прихильниками повної відкритості, поєднують обидва підходи «зсередини – назовні» та «ззовні – в середину», розглядаючи як джерело інновацій навіть конкурентів.

Однією з перших моделей відкритих інновацій застосувала американська транснаціональна корпорація Procter&Gamble, яка відома своїми проривними інноваційними продуктами. Для цього в корпорації було створено спеціальний відділ «Зв'язок і розвиток», роль якого полягала у налагодженні співпраці з зовнішніми суб'єктами – від винахідників до кінцевих споживачів – для реалізації її найскладніших інноваційних задумів. Започаткування цієї моделі дозволило корпорації прискорити свої інноваційні розробки, які є результатом співпраці із зовнішніми партнерами принаймні у 50% випадків [7, с. 7-8].

4. Зростання взаємозалежності між людьми, які належать до різних сфер діяльності і культур, володіють різними навиками, знаннями і способами мислення. Культурна неоднорідність, міждисциплінарність, процеси цифровізації та розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) сприяють появі інновацій.

Культурна неоднорідність, зокрема, допомагає зруйнувати асоціативні бар'єри, які обмежують здатність людей широко мислити, проявляти креативність, об'єднувати ідеї і концепції та створювати інновації. Ф. Йоханссон пояснює, чому **культурна неоднорідність руйнує асоціативні бар'єри**: культури різняться правилами і традиціями, вони наділяють своїх представників певним способом мислення і дій. Одним культурам властива товариськість, інші культури є більш замкнутими; в одних культурах вітається

командна робота, в інших – індивідуальна; одні культури визнають лише світські правила і спосіб життя, для інших більше значення має духовна складова. Всі ці норми по-своєму є цінними і важливими, а застосовані разом допомагають людям відкидати розумові «штампи», уникати шаблонів, долати традиційний спосіб мислення та, як наслідок, генерувати креативні ідеї та інновації [8, с. 49-58]. ***Подолання соціальних бар'єрів, обумовлених географічною віддаленістю, мовними і культурними відмінностями, нестачею довіри, яка природним чином виникає між різними у мовному, культурному та етнічному сенсах людьми, лежить в основі успіху інноваційних процесів.***

Потужними рушійними силами інноваційних процесів виступають ***процеси цифровізації та розвиток ІКТ***. Прорив в комп'ютеризації прискорив усі процеси, породив нові способи комунікації, зробив світ «тісніше, компактніше, доступніше». Як результат, люди та організації, які раніше були віддалені один від одного, сьогодні можуть легко об'єднатися і знайти перетин між сферами діяльності, в яких вони спеціалізуються, оскільки нині вже очевидно, що інновації, які кардинально змінять світ, лежатимуть на перетині дисциплін, сфер діяльності та знань.

Сучасні інноваційні екосистеми оформлюються під впливом двох одночасно протікаючих процесів: з одного боку, поглиблення процесів глобалізації; з іншого боку, зростання значущості регіонального (локального) рівня у стимулюванні розвитку національних економік та інноваційної активності. Результатом цих двох процесів стає ***зміщення акцентів у впливі на розвиток інноваційних процесів із національного на регіональний (локальний) рівень*** та природне формування регіональних і локальних інноваційних екосистем як органічних складових національної інноваційної екосистеми і невід'ємних частин глобального середовища, яке зазнає безперервних, швидких і кардинальних змін.

У нещодавньому опублікованому звіті Об'єднаного дослідницького центру Європейської Комісії [9] ***професори Р. McCann і L. Soete наголосили на важливості саме локального рівня у забезпеченні інноваційного розвитку європейських країн. На основі узагальнення результатів цього дослідження нами виділено низку важливих висновків, які представляють інтерес для України у контексті її євроінтеграційних прагнень. Вони полягають у такому:***

у досягненні нових стратегічних цілей Європейського Союзу (ЄС) на 2019-2024 рр. та подальші роки щодо розбудови кліматично нейтральної, більш зеленої, цифрової, справедливої, соціальної та демократичної Європи інновації відграватимуть вирішальну роль, причому особливу значимість представлятимуть інноваційні процеси, які розгортатимуться на рівні регіонів, міст і громад;

локальні інноваційні екосистеми представляють собою зусилля, спрямовані на регіональні та міські економічні трансформації, що перевершують можливі ефекти від реалізації стратегій, прийнятих на державному рівні та рівні ЄС;

локальні інновації потребують реалізації гнучкої регіональної та місцевої інноваційної політики, яка б підтримувала та стимулювала місцеві підприємницькі ініціативи, покладаючись на регіональні стратегії smart спеціалізації, в інтересах сталого розвитку;

на місцевому та регіональному рівнях необхідно запровадити ефективну систему стимулів для того, щоб участь у Європейському зеленому курсі (*European Green Deal*) для приватного сектора і громадян була привабливою;

акцент на локальних інноваціях передбачає застосування багаторівневої структури управління з чітким розмежуванням зобов'язань і відповідальності між усіма рівнями державного управління, починаючи із загальноєвропейського, закінчуючи місцевим;

регіональну неоднорідність території ЄС потрібно розглядати як перевагу і вчитися отримувати вигоди не лише із національної різноманітності країн, але й від неоднорідності їх місцевих середовищ в плані соціальної та культурної множинності, центру і периферії, урбанізованих і сільських територій тощо;

дослідження та інновації мають бути максимально прив'язані до регіональних та місцевих середовищ, здійснюватися в інтересах сталого розвитку регіонів, міст і громад;

державна інноваційна політика має розроблятися та реалізовуватися в синергії з політиками в інших сферах і секторах економіки у довгостроковій перспективі.

Отже, локальні інноваційні екосистеми на чільне місце ставлять середовище здійснення інноваційної діяльності, яке сформувалося на той чи іншій території. Водночас **підхід просторових інноваційних екосистем** дозволяє ширше поглянути на проблематику розвитку технологічних інновацій, розглядаючи перетин і поєднання тих частин специфічних для певного регіону чи території інноваційних екосистем, які є важливими для розвитку окремих технологій. Тому просторові інноваційні екосистеми можуть проявлятися та уособлюватися в різноманітних конфігураціях у просторі: виникнув в одному місці, наприклад, в межах міста, вони можуть перетнути його кордони, охопити простір декількох міст, регіонів і навіть країн. Інтегруючим елементом в даному випадку виступає певна технологія. Усе вищевикладене актуалізує завдання визначення можливостей та напрямів розвитку просторових інноваційних екосистем України як відповідь на виклики шостої довгої хвилі М. Кондратьєва та Четвертої промислової революції.

Література:

1. Перес К. Технологические революции и финансовый капитал. Динамика пузырей и периодов процветания; пер. с англ. Ф. В. Маевского. Москва : «Дело» АНХ, 2011. 232 с.
2. Підоричева І.Ю. Розвиток інноваційних екосистем України в умовах глокалізації та європейської інтеграції : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Київ, 2021. 44 с.
3. Підоричева І. Ю. Інноваційні екосистеми України: концептуальні засади розвитку в умовах глокалізації та євроінтеграції. *Економіка промисловості*. 2021. № 2 (94). С. 5-44. <http://doi.org/10.15407/econindustry2021.02.005>.

4. Arnkil R., Järvensivu A., Koski P., Piirainen T. Exploring Quadruple Helix. Report of Quadruple Helix Research For the CLIQ Project / University of Tampere. Work Research Centre. Tampere, 2010. 88 p.
5. Foray D., Goddard J., Beldarrain X.G., Landabaso M., McCann P., Morgan K., Nauwelaers C., Ortega Argilés R. Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations (RIS3). *European Commission*. Brussels, 2012. 122 p.
6. Chesbrough H., Vanhaverbeke W., West J. (Eds.). Open Innovation: Researching a New Paradigm. Oxford : Oxford University Press, 2008. November. 392 p.
7. Panduwawala L., Venkatesh S., Parraguez P., Zhang X. Connect and Develop, P&G's big stake in open innovation. University of Bath, MSC in Innovation and Technology Management. 2009. November. URL: http://www.openinnovate.co.uk/papers/PG_Open_Innovation.pdf.
8. Йоханссон Ф. Эффект Медичи: возникновение инноваций на стыке идей, концепций и культур. Москва : ООО «И.Д. Вильямс», 2008. 192 с.
9. McCann P., Soete L. Place-Based Innovation for Sustainability. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020. 39 p.

ПРІОРИТЕТНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Пілько А. Д., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Сучасні акценти розуміння поняття безпеки зазнають відчутної трансформації і поступово відходять від традиційного, сформованого протягом століть тлумачення, згідно якого основна загроза державі та суспільству має військовий та геополітичний характер. Еволюція парадигми безпеки обумовила її трактування як стану, який передбачає наявність ресурсів та готовності їх використання заради створення умов, пов'язаних із запобіганням загроз повсякденному життю, із забезпеченням особистої та соціальної безпеки, а також сталого людського розвитку з акцентом на його економічній, соціальній та екологічній складовій [1, с.6].

Подібних поглядів дотримується і Р.Інглхарт, котрий також зосереджує увагу на наявних зрушеннях в безпекознавчих парадигмах від матеріалістичних цінностей з акцентом на економічній та фізичній безпеці до цінностей постматеріальних, орієнтованих на проблеми індивідуального самовираження та якості життя [2, с.10].

В науковій літературі сталий розвиток визначають як гармонійний (рівномірний, збалансований) розвиток, процес змін з метою зміцнення нинішнього та майбутнього ресурсного потенціалу для забезпечення належної якості життя людей, при якому узгоджуються: експлуатація природних ресурсів, галузева структура інвестицій, орієнтація науково-технічного розвитку, розвиток особистості; інституційне середовище. [3, с.242].

З урахуванням проведеного аналізу тенденцій та закономірностей зміни акцентів в процесах еволюції безпекознавчих парадигм, детально розглянутих в працях [4,5], можна стверджувати, що найбільший інтерес з точки зору формування та практичної реалізації регіональної політики в контексті